

Частина 1. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІКИ

Лакіш Ліліана. Організаційно-економічний механізм розвитку аграрних формувань з виробництва зернових

У сучасних умовах ринкової трансформації економіки і суспільства України виняткове значення набуває наукове обґрунтування економічної стратегії, спрямованої на досягнення стійкого економічного зростання і підйому на основі вдосконалення організаційно-економічного механізму підприємств. До сих пір впроваджувана система вільного підприємництва не забезпечувала таких прогресивних зрушень. Багато в чому це результат необґрунтованої ринкової економіки і майже повного ігнорування державних методів її регулювання.

В умовах ринку виробничі відносини між суб'єктами господарювання, які функціонують на різних рівнях і сферах економіки, реалізуються, перш за все, в системі господарського механізму, завдяки якому враховуються і втілюються в життя вимоги об'єктивних економічних законів.

За дослідженням багатьох вітчизняних економістів господарський механізм є досить складною економічною системою, до складу якої входять економічні, організаційні та правові важелі управління народним господарством. Такого визначення дотримуються більшість учених, серед яких Саблук П. Т., Малік М., І. 1, Хоружній М.І. і Полтавський Ю.А. Досить часто зустрічається визначення, господарський механізм - це механізм використання економічних законів і реалізації економічних інтересів всіх суб'єктів господарської діяльності. Такої точки зору дотримуються зокрема, Домахіна Є.В. і Мочерний С.В. Ряд авторів до складу господарського механізму включають систему ціноутворення, фінансово-кредитний механізм, матеріально-технічне та інвестиційне забезпечення, стимулювання персоналу, планування і механізм державного

регулювання економічних відносин певної сфери економіки.

Особливістю формування й становлення організаційно-економічного механізму підприємств належить вважати те, що своєю суттю і кінцево-цільовим призначенням він має спрямовуватись не на забезпечення вузького галузевого інтересу, а на створення всіх організаційно-економічних та соціальних умов досягнення інтегрованого, спільного інтересу. З цієї позиції економічний механізм підприємств необхідно розуміти як механізм розвитку міжгалузевих зв'язків, тобто сукупність взаємопов'язаних організаційно-економічних методів планового впливу на погодження госпрозрахункових інтересів підприємств, які забезпечують взаємні дії та організаційну спрямованість у просуванні продукту від виробника до споживача, синхронність, пропорційність, ритмічність та оптимальний режим роботи всіх ланок єдиного технологічного ланцюга інтегрованого виробництва. Таке трактування суті економічного механізму приватних підприємств найбільш повно і влучно відображає глибинні інтереси інтеграції. При становленні ринкових відносин приватні підприємства можуть успішно функціонувати лише в разі випадку, коли між галузями та підприємствами чітко витримуватимуться госпрозрахункові (комерційні) інтереси, в основі яких і має лежати еквівалентність обміну та паритетність стосунків. Щоб переконатись у цьому і зрозуміти необхідність формування макро- і мікропідходів до становлення організаційно-економічного механізму приватних підприємств, варто розглянути його структуру і співвідношення з господарським і противитратним механізмами.

Дослідження методології формування господарського механізму дозволили визначити його як єдину цілісну систему форм і методів господарювання, що базуються на економічній політиці держави і закріплюються відповідною нормативно-правовою базою. Основними складовими господарського механізму є: правовий механізм, організаційний, управлінський і економічний механізм. При цьому всі методичні підходи єдині в тому, що центральним елементом, який визначає результативність діяльності господарського механізму в цілому є економічний механізм.

Узагальнюючи різні методичні підходи, основними складовими організаційного механізму агроформувань можна визначити наступні:

- комплекс організаційно-економічних заходів, які включають:

вибір ефективної форми господарювання, визначення оптимальних розмірів організаційно-правових структур ринкового типу; вдосконалення їх виробничої структури і виробничого напрямку, інноваційний аспект їх діяльності, підвищення економічного інтересу учасників виробничого процесу, сукупність критеріїв і показників оцінки роботи суб'єктів господарювання, вдосконалення форм і методів управління;

- комплекс організаційно-технічних заходів (матеріально-технічне, інформаційне, кадрове забезпечення, система організаційних заходів по впровадженню нової техніки і технології виробництва, вдосконалення форм організації праці і принципів ведення сільськогосподарської діяльності);
- система заходів організаційно-соціального характеру (розвиток соціальної інфраструктури села і підвищення рівня і якості життя сільського населення).

Таким чином, організаційно-економічний механізм функціонування аграрних формувань в ринкових умовах слід розуміти, як комплекс організаційних заходів (правових, економічних, технічних і соціальних) і заходів економічного характеру зовнішнього і внутрішнього дії, які в процесі взаємодії і взаємозв'язку здійснюють активний вплив на економічний інтерес суб'єктів господарської діяльності з метою підвищення ефективності агропромислового виробництва.

Організаційно-економічний механізм, на думку багатьох дослідників, є сукупністю елементів впливу на матеріальні інтереси господарюючих суб'єктів народного господарства, основними з яких є: ціноутворення, планування, система оплати праці, фінансово-кредитний механізм, податкові платежі, економічне стимулювання і економічні санкції, комерційний розрахунок і система економічних нормативів.

Дослідження, що проводяться по відношенню до характеру і складу економічного механізму функціонування підприємств аграрної сфери виробництва, дозволили визначити його як сукупність елементів зовнішньо- і внутрішньогосподарського характеру, які мають значний вплив на результативність функціонування суб'єктів аграрної сфери економіки (рис 1).

Розглядаючи розвиток і функціонування аграрних формувань в призмі дії організаційно-економічного механізму господарювання, ми окремо виділяємо дію інструментів зовнішнього характеру, які формуються під впливом курсу аграрної політики, здійснюваної в державі, а також дію важелів

внутрішнього характеру, ефективність реалізації яких залежить безпосередньо від конкретного сільськогосподарського товаровиробника і є першоосновою створення конкурентоспроможного національного аграрного сектора.

Рис 1. Організаційно-економічний механізм розвитку аграрних формувань.

По-різному в наукових працях розглядалися складові елементи організаційного механізму, хоча загальновизнаним є те, що основними складовими елементами організаційного механізму є система планування і прогнозування виробництва, яка визначає основні напрямки його розвитку на певний період часу. Інші складові організаційного механізму істотно відрізняються від автора до автора.

До інших державних регуляторів економічного механізму варто зарахувати:

- підтримку абсолютного паритету цін на сільськогосподарську і промислову продукцію;
- дотування аграрників при сплаті податків і відсотків за кредит; фінансову підтримку наукового забезпечення інвестування цільових програм підтримки підприємств чи галузей тощо.

Економічний механізм своєю кінцевою функцією має створення всіх необхідних умов для нормального відтворювального процесу. У структурній побудові закладено діалектику протиріччя, суть якої зводиться до такого: наявність трьох сфер основного виробництва, виробничої і соціальної інфраструктури, їх співвідношення та форми взаємозв'язку між ними є внутрішньою природою, змінити їх зі середини не-

можливо [4, с. 340].

Таким чином, економічний механізм, щоб сприяти формуванню передумов відтворювального процесу, має:

- забезпечити ліквідацію монополізму промисловості щодо сільського господарства;
- викоренити безгосподарність і сформувати систему противитратних заходів;
- створити економічну базу для всебічного розвитку господарської ініціативи, впровадження інновацій, поліпшення маркетингової та менеджментської діяльності.

Висновки. На розвиток організаційно-економічного механізму впливають зрушення в продуктивних силах і виробничих відносинах, які домінують у цьому міжгалузевому формуванні. Тому, крім урахування загальноприйнятних глобальних внутрішньоконструктивних пропорцій, під час формування економічного механізму необхідно брати до уваги й усі інші можливі прояви збалансованості економічних інтересів.

Список джерел:

1. Березівський П.С. Впровадження внутрішньогосподарських організаційно-економічних механізмів забезпечення прибутковості сільськогосподарських підприємств / П.С. Березівський // Економіка АПК. – 2008. – №10. – С. 14-19.
2. Саблук П.Т. Формування міжгалузевих відносин: проблеми теорії і методології [монографія] / П.Т. Саблук, М.Й. Малік, В.А. Валентинов. – К.: ІАЕ, 2002. – 294 с.
3. Полтавський Ю.А. Ринковий механізм діяльності новостворених агроформувань / Ю.А. Полтавський // Економіка АПК. – 2002. – №6. – С. 94-96.